

Kıvırcık Mustafa'nın son tırhandili

BASTARDA

Röportaj ÇİĞDEM YURTSEVER
Fotoğraflar ÇİĞDEM YURTSEVER,
VOLKAN ÇALIŞIR (CODE ZERO MEDIA)

Kıvırcık Mustafa lakabıyla bilinen, naif, sevgi dolu, mütevazı karakteri, bilgeliği ve mesleğindeki ustalığıyla Bodrumluların gönlünde taht kurmuş Mustafa Cengiz'i yakın zamanda kaybettik. Usta'yı yaptığı son tırhandil olan Bastarda'ya anıyoruz.

Kökleri Ege'de yüzyıllar öncesine dayansa da ülkemizde 1930'lu yıllarda Bodrum'da üretilmeye başlanan geleneksel balıkçı teknesi tırhandiller, Bodrum'un en büyük değerlerinden biri olarak kabul ediliyor. Yapı olarak "başı kıcı bir" olmasıyla, manevra kabiliyeti yüksek ve iyi denizcilikle bilinen tırhandiller nesilden nesle aktarılan bilgi birikimiyle inşa ediliyor. Ancak bugün ustalarının sayısı bir elin parmağını geçmiyor olması ve üretiminin gittikçe azalması tırhandilleri kültürel miras niteliğine taşıyor. İşte bu yok olmaya yüz tutmaya başlamış, Gökova ve Ege'yi süsleyen pek çok tırhandili inşa eden ustalardan birini geçen günlerde

kaybettik. Kıvırcık Mustafa lakabıyla bilinen naif, sevgi dolu, mütevazı karakteri ile bilgeliği ve mesleğindeki ustalığıyla Bodrumluların gönlünde taht kurmuş Mustafa Cengiz'i yaptığı son tırhandil olan Bastarda'ya anıyoruz.

Kıvırcık Mustafa kendisi için yaptığı Bastarda'yı satmaya karar verdiğinde onu gözü gibi koruyacak, kıymet verecek ve onunla yarışmaya devam edecek birine vermek istemiş. Bastarda'nın yarış ekibinden olan, çocukluğunda denize gönlünü verip bu işi meslek edinmiş Barış Çağlar da tekne arayışında olunca gönüller bir olmuş. Barış, ekipten arkadaşı Muhammet Okumuş ile birlikte 2018 yılında Bastarda'yı satın almış. Böylece ekip dağılmadan yarışmaya da devam

Mustafa Cengiz (Kıvırcık Usta)

etmiş. Kıvırcık'ın ruhunu Bastarda ve ekibi ile yaşatmaya devam eden Barış, hem biraz kendisini hem de Bastarda ve ustası Mustafa Cengiz'i bizim için anlattı.

USTANIN KNİDOS'U İLE İLK YELKEN DENEYİMİ

Seni biraz tanıyabilir miyiz? 1975 yılında İstanbul'un bir sahil ilçesinde yaşantım başladı. Çocukluk yıllarımızda oynadığımız kıyılarda teknelerin güvertesine çıkmaya başladık. Lise öğrenim tercihim denizcilikten yana kullandım. Denizcilikteki ilk basamak olan miçoluk ile 1989'da Büyükkada'da iş hayatıma başlamış oldum. 1999 yılına kadar devam eden gemicilik dönemimden sonra, özel ve ticari yatlardaki kaptanlık hayatıma, 2010 yılında mesleğime de uygun gördüğüm Bodrum'da devam ediyorum.

Ne zamandır yarışyorsunuz? 1990'lı yıllarda kısıtlı yelken donanımına sahip birçok ahşap teknede yelken deneyimim oldu. Hatta ilk uzun seyir tecrübemi babam ve arkadaşı ile 11 yaşında 13 metre bir tırhandil ile İstanbul'dan Bodrum'a gelerek yaşadım. O yıllarda tanıştığım tırhandil ile Bodrum'a geldiğim yıllarda 2011'de tekrar karşılaştım. Kıvırcık Usta'nın İspanyol Pepe ve Thomas Collado kardeşlere yapmış olduğu Knidos isimli tırhandille ilk yelken tecrübemi yaşadım. 2016 yılında başlayan ilk Bodrum Cup yarış deneyimim

Bastarda, Tırhandil Cup yarışlarında.

2019 yılına kadar devam etti. Aynı yıl 2016'da başlayan Tırhandil Cup yarışları da oldukça ilgi topladı ve 2017 yılında ilk kez katıldığım Tırhandil Cup ile yarışmaya devam ediyorum.

Bastarda ile ne zaman yarışmaya başladın?

İlk yarış tecrübemi 2016 yılında Dina Street ve Dave Stanley'e ait Timer isimli gulet ile yaşadım. 2017 yılında Muhammet Okumuş ve Yusuf Ada'ya ait Aeras isimli aynakç ile Bodrum Cup'ta yarıştım. Çok keyifli ve heyecanlı bir yarıştı. Tüm tırhandillerde olduğu gibi Bastarda ekibine de dahil olabilmek çok kolay olmadı. Tırhandil ekipleri kapasite ve uyum açısından seçici davranmak zorunda kalıyorlar. Bu yüzden 2016 yılından bu yana Bastarda ile yarışabildiğim için çok şanslıyım.

TIRHANDİL CUP'IN VAZGEÇİLMEZLERİNDEN

Bastarda'nın hikâyesini biraz anlatabilir misin?

2011'de Kıvırcık Mustafa, İspanya ve İtalya'dan gelen sipariş ile Noa ve Knidos'un imalatına başlamış, hemen arkasından yaklaşık aynı olan Kalita'ya ve Bastarda'ya başlayıp birlikte dört adet tırhandilin yapımına devam etmiş. Bastarda ve Kalita'nın imalât ölçüleri aynı, yani kardeş tırhandiller. Yapımı ilk tamamlanan Noa ve Knidos'un yeni sahiplerine teslimatından sonra Kalita da tamamlanmış. 2012 yılında son kalan tırhandili Bastarda'yı ise Kıvırcık Mustafa sanırım kendine ayırmış ve ekibi Halil Asi ve İdris Usta'nın katkılarıyla tamamlamış. 2013 yılında yapımı biten Bastarda denize indirilmiş. Katıldığı tüm yarışlarda deniz ve yelken severlerin sempatisini kazanmış bir tırhandil olarak anılıyor. Özellikle Tırhandil Cup'ın

vazgeçilmezleri arasında.

Siz niçin Bastarda'yı tercih ettiniz?

Aslında arkadaşım Muhammet Okumuş ile birlikte tekne almaya karar verdiğimizde Bastarda'yı hiç aklımıza getirmemiştik. İlgilendiğimiz bazı tekneler vardı, yaşlı ve yorgun olmalarını önemsemeyen bütçemize uygun yelken yapabilecek formada bir ahşap tekne arıyorduk. Gerekli bakımları ve yenilikleri yapmayı planlamıştık. Sonra bir şekilde planlar değişti ve 2018 yılı sonunda Kıvırcık Mustafa'nın da desteği ile Bastarda'yı Muhammet ile birlikte kendisinden satın aldık. Elbette ki yarışmak için aldığımız ahşap bir tekne sahibi olabilmek çok güzel ve onu zinde tutmamız da önemli. **Bastarda ekibinde kimler var?** Bastarda ve ekibi yelken açmaya başladığı günden bu yana yarışıyor. Ekipte dönemsel olarak değişiklikler oldu ama bugüne kadar Bastarda'da yarışmış olan herkes bana göre çok kıymetli. Bizden desteğini hiçbir zaman eksiltmemiş Kıvırcık Mustafa, ekibin gülen yüzü Muhammet Okumuş, bir süredir ayrı kaldığımız Haluk Çilingir, ekip lideri Deniz Mutlu, Hüseyin Zeren, mücadeleci Nazif Cengiz, Sonay Çınar, İbrahim Cengiz hepsi ile yarışmak çok keyifli. Tırhandil Cup filosunda bulunan tüm ekibi unutmamak gerekir.

"USTA BASTARDA'YI YORMAK İSTEMEZDİ"

Kıvırcık Mustafa'nın Bastarda'yla olan özel ilişkisinden bahsedebilir misin?

Bastarda, Mustafa Ağabey'in Bodrum'da yapmış olduğu birçok ahşap teknelerin içinden sadece

MUSTAFA CENGİZ (KIVIRCIK MUSTAFA) KİMDİR?

1951'de Bodrum'da doğdu. Çocukluk ve gençlik yıllarının bir kısmını İzmir'de mobilyacılık yaparak geçirdikten sonra 1970 yılında tekrar Bodrum'a döndü. Bodrum'da balıkçılık, gemicilik, çekekçilik, marangozluk (eski tersanede Engin - Ali Kemal Denizcileri ile) işleri ile uğraştı. Sonrasında İsmet Cengiz'in yanında gemici olarak çalıştı. Uğur Susam, Erol Ağın yanında bir İtalyan tırhandil aşığına (Valter) tırhandil yaparken, güvertesini yaparak yardım etti. Güvertayı çok beğenen Valter, hemen sonrasında başka tekne siparişi vererek, Uğur Susam ile 1984 yılında ortak tersane kurmalarının yolunu açtı ve böylece tersanecilik hayatı başladı. Bu süreçte tam sayısı bilinmemekle beraber 20 kadar tırhandil yaptılar. 1991 senesinde tersaneciliğe tek başına devam ederek, bugüne kadar da 20'den fazla tırhandil, 24 m'ye kadar kendi kurup attığı tekne mevcut. Bu teknelerin hepsi birer yelkenli olup, bir kısmı ise yurtdışına ihraç edildi. Bodrum Cup ve Tırhandil Cup yarışlarının hayata geçirilmesi için elinden geleni yaptı ve başlangıcından bu yana, hastalığından sonraki son birkaç sene dışında tüm seneler bu yarışlara katıldı. Son yıllarında kendisi için yaptığı Bastarda ile katılımcı oldu ve birçok derece aldı. Kıvırcık Tersanesi faaliyetlerine, gemi inşa mühendisi olan oğlu ile devam ediyor.

bir tanesi. Onun kişiliğini ve tarzını Bastarda'ya baktığımızda görmek mümkün. Aralarındaki ilişki de tam olarak burada başlıyor; ustalık ve tecrübe ile bir tırhandilin denizde size verebilecekleri ve aynı tırhandilin sizden istedikleri çok iyi görülüyor. Ben, onun Bastarda'yı yaparken bu dengeyi çok iyi bulmuş ve başarmış olduğunu düşünüyorum. **Sizin Bastarda'yla ilişkiniz nasıl?**

Sevgili Teknem

Bastarda ile bağımız genelde yarışlarda ön plana çıkıyor. Yarış dışında daha çok ustasından da aldığımız tecrübe ile gerekli bakımları özenle yapmaya çalışıyoruz. Özellikle Bastarda gibi ahşap teknelerin fedakârlıklar gerektirdiğini iyi biliyorum.

Kıvırcık Mustafa nasıl bir kaptandı, ekip içindeki yeri nasıldı?

Mustafa Ağabey tırhandil ve ahşap tekne hayranıydı, yarışlarda çatışma olmasın diye çok dikkatli davranırdı. Genelde sakın manevralar tercih eder, yelkenleri çok fazla kasmazdı. Laçka diye seslenirdi, sanırım Bastarda'yı yormak istemezdi. Ekip içinde mütevizliği ön plandaydı, yarış anında genelde "Usta" diye seslenir fikirlerini merak ederdik.

YARIŞLARA DÖNÜŞ

Bastarda her zaman ilk üçe girebilmeyi başaran bir takım.

Bizim için yarışta olabilmek her zaman ilk önceliğimiz.

Ancak performansımızı da rekabet düzeyinde tutabilmekten memnunuz.

Ekip olarak elimizden geleni yapıyoruz ve yarışmaktan çok keyif alıyoruz. Sanırım bu da başarımıza katkı sağlıyor.

Bastarda ile ileride planlarınız var mı?

Şimdilik en iyi planımız, pandemi döneminden sonra tekrar yarışabilmek.

Katılmak istediğiniz özel yarışlar var mı, yurtiçi ya da yurtdışında?

Yarışmayı özledik gerçekten. Uzun bir süredir tırhandilciler bir araya gelemiyor. Yarış olmasa bile yaz öncesi herkesin bir araya gelerek yelken açmasını isterim.

Umarım bu yıl sonu Bodrum Cup ve Tırhandil Cup organizasyonlarında yarışma fırsatı bulacağız.

Daha önce Bastarda, dört kişilik bir ekiple Yunanistan'ın Spetses Adası'nda düzenlenen regattaya katılmıştı.

Tekrar katılmak için planlarımız vardı, hayat normale dönünce tekrar değerlendireceğiz. ✨

Bastarda ekibi
Spetses 2018
Classical Regatta'da.
Nazif Cengiz,
Mustafa Cengiz,
Deniz Mutlu, Hüseyin
Zerenel.

KIVIRCIK MUSTAFA'NIN ARDINDAN...

İbrahim Cengiz (Mustafa Cengiz'in oğlu)

"Çocukluğumda sadece sabah ve gece görebildiğim babamın niçin bu kadar yoğun olduğuna anlam veremezdim. Fakat büyüdükçe anladım ki bu, babam için bir meslekten öte bir tutkuydu. Evde olduğunda dahi mütemadiyen denizi izler, tekneleri takip eder, denizde olmanın düşüncesiyle keyiflenirdi, gerçek evi orasıymış gibi. Bana da bu ruhu aşıladı. Henüz 10 yaşındayken gittiğim yelken kurslarından başlayarak, okuduğum üniversite seçimine kadar hayatımda çizdiğim yolda en çok onun etkisi oldu. Kaybettiğim için üzülmemin yanında, böyle bir babaya sahip olduğum için ne kadar şanslı bir çocuk olduğum gerçeğini de göz ardı edemiyorum. Tüm Bodrum'a bıraktığı bu mirasın devamını getirmek, bu "Kıvırcık" ruhunu yaşatmak için elimden geleni yapacağım."

Barış Çağlar "Geleneksel ahşap teknelerimizin ön plana çıktığı şu günlerde, el emekleri ve yıllara dayanan tecrübeleri sayesinde bizlere ahşap tekneleri sevdiyen koca yürekli değerli büyüklerimiz Erol Ağan ve Mustafa Cengiz'i saygıyla anıyorum. Kendilerine sonsuz teşekkürlerimi sunarım."

Hüseyin Zeren "Bastarda ile yaptığımız yarışlar ve seyirler bir efsaneydi tabii ki. Mustafa Ağabey'imizin bizlere ve tekneye çok büyük katkıları oldu. Onunla birlikte geçirdiğim zamanlar çok zevkliydi, muhabbetlerimiz çok güzeldi. Çok sevdiğimiz bir değeri ve büyük bir ustayı kaybettik, derin bir üzüntü içindeyim. O içimde her zaman anılarımda yaşayacak."

Deniz Mutlu "10 yıl önce Mustafa Ağabey'i kendi yaptığı Knidos teknesini Bodrum Cup'a hazırlarken, ekibe tayfa ararlarken tanıştım. Yarıştan bir gün önce tanışıp sonra hiç ayrılmadan birlikte yarışmaya başladık. Bastarda'yı yapınca ikimiz ona geçtik. Başlarda hep o dümen tutuyordu ben baş üstünde balon trimindeydim. Zamanla orsaya çıkarken yeke dümen olduğu için yolulduğunda dümeni bana vermeye başladı. Çok keyifli bir on yıl geçirdik, Bodrum Cup'ta başlayan maceramız Spetses'e kadar uzadı. İnanılmaz renkli, tam bir Akdenizli karakteri vardı onda. Sanki Zorba filminden kaçıp gelmiş gibi, filozof bir tarafı vardı. Onu çok özleyeceğiz."

Muhammet Okumuş "Mustafa Ağabey'i uzun zamandır tanıyorum. Onunla ailemden ve arkadaşarımdan daha çok vakit geçirdim. Hayata bakış açısı, insanlara olan sevgisi, davranışları, ayrımcılık yapmayan kişiliği, dürüstlüğü, bilgisi, en güzeli de esprili, mutlu ve neşeli hali bir başkaydı.

Etrafındaki bütün insanlar, küçüğü büyüğü, onunla oturup muhabbet etmeyi çok sevdi. Beraber açtığımız yelken seyirleriyle hayata olan bakış açımı değiştirdi. 'Deniz kudurduğu zaman sakın kalan denizci kazanır' derdi."

Nazif Cengiz "Ortaya bir masa koyup, etrafında yapmıştı kayığını. Yarışmak bizim için sohbet arasında bir eğlenceydi. Hep lafın üzerine gider, konu azıcık çekince de hafif bir gülümseme, bırakıp izlerdi. Tıpkı orsa giderken dümeni tutmayıp 'Kayık yolunu bulur çocuklar'dediği gibi.

Kendi yollarımıza gidiyoruz şimdi, aklımızda hep sözleri. Teşekkürler Usta."

Kıvırcık Usta
dümeninde.

